

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ГЕОДЕЗІЇ, ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ГЕОІНФОРМАТИКИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан географічного факультету
/Лван КАЛИНИЧ/

« 29 » червня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РИНОК ЗЕМЕЛЬ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	19 Архітектура та будівництво
Спеціальність	193 Геодезія та землеустрій
Освітня програма	Геодезія та землеустрій
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма дисципліни **«Ринок земель»** для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань **19 Архітектура та будівництво спеціальності 193 Геодезія та землеустрій** освітньої програми **«Геодезія та землеустрій»** - Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022 р. - 13 с.

Розробники:

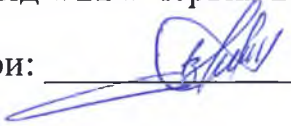
Пересоляк Владислав Юрійович, к.н.з д.у., доцент, завідувач кафедри геодезії, землеустрою та геоінформатики ;

Марухнич Тетяна Борисівна, старший викладач кафедри геодезії, землеустрою та геоінформатики ;

Лахоцька Еліна Ярославівна, старший викладач кафедри геодезії, землеустрою та геоінформатики

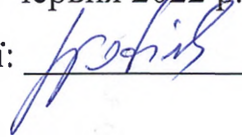
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри *геодезії, землеустрою та геоінформатики*

протокол № 12 від « 22 » червня 2022 р.

Завідувач кафедри: Владислав ПЕРЕСОЛЯК

Схвалено методичною комісією *географічного факультету*

протокол № 10 від « 29 » червня 2022 р.

Голова методичної комісії: Людвиг ПОТІШ

© Пересоляк В.Ю., Марухнич Т.Б., Лахоцька Е.Я., 2022 р.

©ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2022р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4,0		
Загальна кількість годин – 120		
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	6-й	6-й
	Лекції:	
	30 год.	10 год
	Практичні (семінарські):	
	30 год.	8 год.
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	0	0
Форма підсумкового контролю: залік	Самостійна робота:	
	60 год.	102 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Ринок земель**» є отримання студентами знань про функціонування ринку землі та землеоціночну діяльність, порядок та механізми проведення моніторингу ринку земель, володіти знаннями щодо напрямків державної регуляторної політики земельним ринком. Формування у студентів практичних навичок у сфері правового регулювання земельних відносин, пов'язаних із набуттям прав на землю.

Завдання: вивчення системи чинного земельного законодавства, правових проблем, що виникають у процесі набуття і реалізації прав на землю. Разом з тим, дати студентам знання, які дозволять їм вільно орієнтуватися на ринку землі, визначати потреби та передбачати рівень споживання, нагромадження та інвестування.

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі оціночної діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК06. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК03. Здатність застосовувати нормативно-правові акти, нормативно-технічні документи, довідкові матеріали у професійній діяльності.

СК04. Здатність обирати та використовувати ефективні методи, технології та обладнання для здійснення професійної діяльності у відповідній сфері.

СК06. Здатність виконувати дистанційні, наземні, польові та камеральні дослідження, інженерні розрахунки з опрацювання результатів досліджень, оформляти результати досліджень, готувати звіти при вирішенні завдань геодезії та землеустрою.

СК07. Здатність збирати, оновлювати, опрацьовувати, критично оцінювати, інтерпретувати, зберігати, оприлюднювати і використовувати геопросторові дані та метадані щодо об'єктів природного і техногенного походження.

СК10. Здатність здійснювати моніторинг та оцінку земель.

СК11. Здатність здійснювати геодезичний моніторинг земної поверхні, природних об'єктів, інженерних споруд.

СК13. Здатність розробляти документацію із землеустрою та з оцінки земель, кадастрову документацію, наповнювати даними державний земельний, містобудівний та інші кадастри.

Міждисциплінарні зв'язки. Вивчення дисципліни спирається на знання набуті студентами при вивченні таких дисциплін: «Державний земельний кадастр», «Земельне право», «Землеустрій».

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Ринок земель**» є опанування таких навчальних дисциплін у здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 21 «Землеустрій»;

ОК 25 «Державний земельний кадастр».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Ринок земель**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

ПН4. Знати та застосовувати у професійній діяльності нормативно-правові акти, нормативно-технічні документи, довідкові матеріали в сфері геодезії та землеустрою і суміжних галузей.

ПН8. Брати участь у створенні державних геодезичних мереж та спеціальних інженерно-геодезичних мереж, організовувати та виконувати топографічні та кадастрові знімання, геодезичні вимірювання, інженерно-геодезичні вишукування для проектування, будівництва та експлуатації об'єктів будівництва.

ПН9. Збирати, оцінювати, інтерпретувати та використовувати геопросторові дані, метадані щодо об'єктів природного і техногенного походження, застосовувати статистичні методи їхнього аналізу для розв'язання спеціалізованих задач у сфері геодезії та землеустрою.

ПН12. Розробляти документацію із землеустрою, кадастрову документацію і документацію з оцінки земель із застосуванням комп'ютерних технологій, геоінформаційних систем та цифрової фотограмметрії, наповнювати даними державний земельний, містобудівний та інші кадастри.

ПН13. Планувати і виконувати геодезичні, топографічні та кадастрові знімання, опрацьовувати отримані результати у геоінформаційних системах.

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати та застосовувати у професійній діяльності нормативно-правові акти, нормативно-технічні документи, довідкові матеріали в сфері геодезії та землеустрою і суміжних галузей	ПН4
Брати участь у створенні державних геодезичних мереж та спеціальних інженерно-геодезичних мереж, організовувати та виконувати топографічні та кадастрові знімання, геодезичні вимірювання, інженерно-геодезичні вишукування для проектування, будівництва та експлуатації об'єктів будівництва	ПН8
Збирати, оцінювати, інтерпретувати та використовувати геопросторові дані, метадані щодо об'єктів природного і техногенного походження, застосовувати статистичні методи їхнього аналізу для розв'язання спеціалізованих задач у сфері геодезії та землеустрою	ПН9
Розробляти документацію із землеустрою, кадастрову документацію і документацію з оцінки земель із застосуванням комп'ютерних технологій, геоінформаційних систем та цифрової фотограмметрії, наповнювати даними державний земельний, містобудівний та інші кадастри	ПН12
Планувати і виконувати геодезичні, топографічні та кадастрові знімання, опрацьовувати отримані результати у геоінформаційних системах	ПН13

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Ринок земель»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
У результаті вивчення дисципліни «Ринок земель» студент повинен знати: - функціональні-просторові структури та системоутворюючі елементи ГІС регіонального містобудівного кадастру; - соціально-просторові функції населених пунктів та адміністративних одиниць; - моделі та методи функціонально-просторових систем організації території населених пунктів та територіальних громад; - основи містобудівельного моніторингу; - структуру інформаційних систем державного земельного кадастру; - характеризувати функціональну структуру та елементи при плануванні населених пунктів та територій територіальних громад; - визначати проблеми та перспективи розробки містобудівної документації на місцевому рівні; - розробляти стратегію планування населених пунктів та територій територіальних громад. вміти: - користуватися даними державного земельного кадастру та геопросторовими даними; - розробляти містобудівну документацію; - планувати ефективне використання територій територіальних громад.	РН4, РН9, РН12, РН13

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

поточний контроль - здійснюється для всіх видів аудиторних занять під час їх проведення. Метою поточного контролю є визначення рівня досягнень дисциплінарних результатів навчання студента за певним розділом (темою) робочої програми дисципліни, практичними та лабораторними заняттями, самостійною роботою;

проміжний (модульний) контроль має на меті оцінювання знань, умінь та практичних навичок студента, набутих під час засвоєння теоретичного і практичного матеріалу після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни;

підсумковий контроль передбачає комплексне оцінювання рівня сформованості результатів навчання з дисципліни. Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: стандартизовані тести, реферат, доповідь з презентацією.

Знання, вміння та навички студентів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом

навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами поточного контролю протягом одного модуля - 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань і розв'язування тестів. Кожне завдання модульної контрольної роботи (2 теоретичні і 3 практичні завдання) оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: теоретична частина - 20 балів (по 10 балів кожне теоретичне питання); практична частина оцінюється в 30 балів - по 10 балів за кожне завдання (разом за контрольну - 50 балів). Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка - 100 балів).

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Результат екзаменаційного контролю визначається як середньоарифметичне значення двох модулів. Якщо студент погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена в екзаменаційну відомість. Якщо студент не отримав достатньої кількості балів (менше 60) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає іспит у формі письмової роботи. Максимальна оцінка за письмову роботу на іспиті - 100 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (Модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (Модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	50	100
10	10	10	10	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	-	-	-	-
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	1	25	1	25
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	-	-	-	-
Презентація	-	-	-	-
Реферат	1	25	1	25

Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	3	100	3	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

За національною шкалою (залік)	За національною шкалою (екзамен)	За шкалою ECTS	Кількість балів	
Зараховано	Відмінно	A	90 та вище	5
	Добре	B	80-89	4,5
		C	65 – 79	4
	Задовільно	D	55 – 64	3,5
		E	50 – 54	3
Не зараховано	Не задовільно з можливістю перескладання	FX	35- 49	2
	Незадовільно з обов'язковим повторним навчанням	F	1-34	1

0 % - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% - завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

0 % - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% - завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці; 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Сутність та правові аспекти ринку земель

Тема 1. Теоретичні основи ринку земель

Ринок земель як особлива сфера товарної економіки, в якій виникають економічні відносини. Основні принципи державної політики у сфері ринку земель. Поняття землі як економічної категорії. Оцінка земельних ресурсів. Тенденції розвитку ринку земель в Україні, у тому числі з урахуванням євроінтеграційних прагнень.

Тема 2. Правове забезпечення ринку земель

Аналіз законодавчої бази у сфері ринку та оцінки земель. Опрацювання Земельного кодексу України, законів України «Про оцінку земель», «Про охорону земель», «Про Державний земельний кадастр» та інших, нормативно-правових актів Уряду та міністерств.

Тема 3. Земельний мораторій та відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення

Передумови запровадження заборони на продаж земель сільськогосподарського призначення. Скасування мораторію: можливості, специфіка та ризики ринку земель сільськогосподарського призначення. Європейський досвід функціонування ринку землі.

Тема 4. Земельні торги як складова ринку земель

Теоретичні засади та передумови відчуження земельних ділянок на земельних торгах у формі аукціону. Основні та похідні типи земельних аукціонів. Проведення електронних торгів.

Тема 5. Формування об'єктів ринку земель

Територіальне планування та землеустрій при формуванні об'єктів земельного ринку. Формування земельних ділянок та зміна цільового призначення у процесі функціонування ринку земель.

МОДУЛЬ 2

Ринок землі та землеоціночна діяльність

Тема 6. Правові засади оцінки земель

Види оцінки земель. Суб'єкти та об'єкти оціночної діяльності. Правове забезпечення оцінки земель.

Тема 7. Теоретичні та методичні основи бонітування ґрунтів

Поняття і завдання бонітування ґрунтів. Об'єкт, предмет і критерії бонітування ґрунтів. Складання шкал бонітетів ґрунтів. Внутрігосподарська оцінка земель.

Тема 8. Грошова оцінка

Види та призначення грошової оцінки земель. Обов'язкове проведення грошової оцінки земельних ділянок. Нормативна грошова оцінка земельних ділянок. Експертна грошова оцінка земельних ділянок.

Тема 9. Нормативна грошова оцінка земельних ділянок

Грошова оцінка земель сільськогосподарського та несільськогосподарського призначення. Нормативна грошова оцінка земель населених пунктів. Розроблення технічної документації з нормативної грошової оцінки земельних ділянок. Індксація нормативної грошової оцінки. Отримання витягів з технічної документації про нормативну грошову оцінку земель.

Тема 10. Експертна грошова оцінка земельних ділянок

Нормативно-правове регулювання землеоціночної діяльності. Принципи оцінки земельних ділянок. Методичні підходи експертної оцінки земельних ділянок. Порядок проведення експертної оцінки земельних ділянок.

6.2 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота		Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Модуль 1												
Модуль 1. Сутність та правові аспекти ринку земель												
Тема 1. Теоретичні основи ринку земель	10	2	2			6	9	1	1			7
Тема 2. Правове забезпечення ринку земель	10	2	2			6	11	1				10
Тема 3. Земельний мораторій та відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення	10	2	2			6	12	1	1			10
Тема 4. Земельні торги як складова ринку земель	14	4	4			6	11	1				10
Тема 5. Формування об'єктів ринку земель	14	4	4			6	12	1	1			10
Разом за модуль 1	58	14	14			30	55	5	3			47
Модуль 2												
Модуль 2. Ринок землі та землеоціночна діяльність												
Тема 6. Правові засади оцінки земель	10	2		2		6	12	1	1			10

Тема 7. Теоретичні та методичні основи бонітування ґрунтів	12	2		4		6	12	1	1			10
Тема 8 Грошова оцінка	14	4		4		6	17	1	1			15
Тема 9. Нормативна грошова оцінка земельних ділянок	14	4		4		6	12	1	1			10
Тема 10. Експертна грошова оцінка земельних ділянок	12	4		2		6	12	1	1			10
Разом за модуль 2	62	16		16		30	65	5	5			55
Усього годин	120	30		30		60	120	10	8			102

6.3. Теми практичних занять

Теми лекцій відповідають темам практичних занять

Модуль 1		
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Теоретичні основи ринку земель	2 год.	1 год.
Тема 2. Правове забезпечення ринку земель	2 год.	
Тема 3. Земельний мораторій та відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення	2 год.	1 год.
Тема 4. Земельні торги як складова ринку земель	4 год.	
Тема 5. Формування об'єктів ринку земель	4 год.	1 год.
Разом за модуль 1	14 год.	3 год.
Модуль 2		
Тема 6. Правові засади оцінки земель	2 год.	1 год.
Тема 7. Теоретичні та методичні основи бонітування ґрунтів	4 год.	1 год.
Тема 8 Грошова оцінка	4 год.	1 год.
Тема 9. Нормативна грошова оцінка земельних ділянок	4 год.	1 год.
Тема 10. Експертна грошова оцінка земельних ділянок	2 год.	1 год.
Разом за модуль 2	16 год.	5 год.
Усього	30 год.	8 год.

6.4. Самостійна робота

№ З/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Правове забезпечення інфраструктури ринку	10	20
2	Оцінка продуктивних та технологічних властивостей землі	10	20
3	Передумови запровадження електронних торгів.	10	20
4	Природно-сільськогосподарське районування	10	12

5	Нормативно-правове регулювання землеоціночної діяльності	10	20
6	Ринкова вартість землі.	10	20
Разом		60	102

6.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби:

дидактичні матеріали (електронний варіант лекцій, комплексні контрольні роботи, презентації тощо);

технічні пристрої (мультимедійні апарати, стенди, моделі), для пред'явлення дидактичного матеріалу;

система дистанційного навчання «Moodle».

Обладнання: - прилади, матеріали і програми лабораторій інформатики, геодезії та ГІС.

Програмне забезпечення : Acrobat 4.0; Arc Gis 9,3; Classic Menu for Office 2010; Open Office 1.0; Windows old; DIGITALS.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. №2768-III. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
3. Закон України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2021 року №1147 "Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земельних ділянок" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2021-%D0%BF#Text>
5. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 23 травня 2017 року № 262 "Про затвердження Порядку нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення" https://zakononline.com.ua/documents/show/383830_490840
6. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 25 листопада 2016 року № 489 "Про затвердження Порядку нормативної грошової оцінки земель населених пунктів" https://zakononline.com.ua/documents/show/387010_551150
7. Порядок проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, затверджений постановою

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 05 січня 2021 року № 6 "Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2012 р. № 1051 і від 7 лютого 2018 р. № 1059.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/6-2021-%D0%BF#Text>
9. Методичні основи грошової оцінки земель в Україні: Наукове видання / Дехтяренко Ю.Ф., Лихогруд М.Г., Манцевич Ю.М., Палеха Ю.М. – К.: Профі, - 2002.-256 с.
10. Третяк А. М., Третяк В. М., Третяк Р. А. Конспект лекцій. Економіка земельного ринку. 2017.
11. Добряк Д. С., Шкуратов О. І. Формування і розвиток ринкових земельних відносин на теренах України. Збалансоване природокористування. 2018. № 1.С
12. М. Ступень, Ю. Дума. . Ринок земель в Україні: основні проблеми та перспективи розвитку. Економіст. 2015. №4.С. 40-41.

Допоміжна література

1. Третяк А.М., Третяк В.М., Третяк Н.А. Земельна реформа в Україні: тенденції та наслідки у контексті якості життя і безпеки населення : монографія. Херсон: Грінь Д.С., 2017. 522 с.
2. Федоров М.М. Земельна реформа і розвиток ринку земельних відносин. Економіка АПК. 2011. № 7.
3. Ринок землі в Україні: міфи і реалії.
https://zik.ua/news/2017/06/13/rynok_zemli_v_ukraini_mify_i_realii_1113415.
4. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF#Text>.
5. Національний стандарт № 2 «Оцінка нерухомого майна»,
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1442-2004-%D0%BF#Text>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Законодавство України. Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main>
2. Наукова періодика України; Нац. бібл. України ім. В. І. Вернадського. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/>